

VEROSAATAVIEN KUITTAUS

Jos velallisella on saamisoikeus velkojaltaan, ts. henkilöt ovat toistensa velkojia ja velallisia, saamisoikeudet voidaan yleensä kuitata toisiaan vastaan tietyin edellytyksin siten, että ne lakkaavat yhtä suurilta osin. Kuittauksesta voidaan sopia, mutta erityisten kuittausedellytysten vallitessa kuittaus voi tapahtua myös yksipuolisen kuittautahdonilmaisun nojalla.

Kuittausta voivat käyttää myös valtion viranomaiset. Niitä pidetään kuittauksessa yhtenä oikeussubjektina. Näin verohallinnolla on oikeus kuitata perittävänä olevan saamisen suoritukseksi velallisen miltä tahansa valtion viranomaiselta oleva kuittauskelpoinen yksityis- tai julkisoikeudellinen saatava.

Tarkastuksen tavoitteena on ollut selvittää, mikä on verosaatavien kuittauksen tämän hetkinen tila valtionhallinnossa erityisesti kuittauksen kannalta keskeisimpien viranomaisten osalta. Tämän lisäksi tavoitteena on ollut selvittää onko verosaatavien kuittauksen osalta tarvetta uudistuksiin järjestelmän toimivuuden parantamiseksi.

Verosaatavien kuittaus voi olla joko veronkantolain mukaista veronkuittausta tai siviilioikeudellista kuittausta. Veronkuittausta sovelletaan vain verohallinnon sisäiseen kuittaukseen. Tällä tavalla on kuitattu vuonna 2000 yhteensä 509 milj. mk. Veronkuittauksessa esiintyvät ongelmat ovat melko vähäisiä. Siviilioikeudellista kuittausta sovelletaan valtion virastojen ja laitosten väliseen kuittaukseen. Sen toimivuudessa on pahoja ongelmia, josta aiheutuu valtiolle vuosittain useiden miljoonien markkojen tulonmenetykset.

Verosaatavien kuittaus on nopea, yksinkertainen ja halpa tapa periä verojämiä ulosottoon verrattuna. Lisäksi ulosotossa on yleensä myös muiden velkojien saatavia, jolloin ulosoton lopputulos on valtion kannalta epävarma. Näin ollen valtion virastojen ja laitosten tulisikin tarkastus-

viraston mielestä suosia valtion saatavien perinnässä kuittausta.

Tällä hetkellä on epäselvää ja sääntelemättä se, missä määrin ja millä valtuuksilla eri viranomaiset voivat kieltäytyä kuittauksesta. Menettelystä on usein seurauksena valtion saatavan menettäminen joko kokonaan tai ainakin osittain. Tarkastusviraston mielestä kuittausta koskevaa lainsäädäntöä tulisi kehittää siten, että valtion kokonaisuudesta kyettäisiin asianmukaisesti huolehtimaan.

Nykyisin se, voidaanko siviilioikeudellista kuittausta käyttää, määräytyy osittain sattumanvaraisesti. Jos valtion tuki maksetaan talousarvion asianomaiselta menomomentilta rahasuorituksena, kuittauksen käyttö on periaatteessa mahdollista. Jos valtion tuki myönnetään verotukena, kuten esim. energiaverotuki, niin sitä ei voida kuitata. Lisäksi eräät viranomaiset kieltäytyvät kuittauksesta kokonaan.

Oikeusministeriössä on suunniteltu, että julkisoikeudellisten saatavien perintää koskevia yleisiä säännöksiä ryhdyttäisiin valmistelemaan. Tarkastusvirasto katsoo, että sääntelyn kohteeksi tulisi tällöin ottaa myös julkishallinnossa noudatettavaa siviilioikeudellista kuittausta koskevat menettelyt. Säättää tulisi mm. kuittausvelvollisuudesta sekä siitä, kuka valtiolla yleisestä kuittauksesta päättää. Säännökset tulisi olla myös siitä, millä perusteilla kuittauksesta voidaan joko kokonaan tai osittain luopua.

Eräissä tilanteissa esim. yrityksen laiminlyötyä työntekijäsuoritusten tai arvonnisäveron tilityksen verovirastolle saattaa käydä niin, että yritys saa veronpalautusta, vaikka sillä on ilmoittamatta tai maksamatta oma-aloitteista veroa. Näin käy silloin, jos tilityksen laiminlyöntiä koskevan jälkikannon eräpäivä on vasta veronpalauksen maksamisen jälkeen, koska veronkuittaus voidaan suorittaa vasta jälkikannon eräännyttyä. Tarkastusvirasto toteaa, että veron perintää tulisi kehittää siten, ettei veronpalautusta maksettaisi yrityksille, joilla on samanaikaisesti maksamatta oma-aloitteista veroa. Tämä voisi tapahtua veronkuittausta kehittämällä tai esim. aikaistamalla maksuunpanopäätöksen tekemistä.

Yritystukia maksetaan toisinaan myös konkurssipesille, vaikka konkurssipesällä on käytännöllisesti katsoen aina myös verojäämää. Tukien maksamista konkurssipesälle on

vaikea perustella, koska tällöin yrityksellä ei enää ole kannattavan toiminnan edellytyksiä. Tarkastusviraston mielestä yritystukien myöntämisehtoja ja maksatuskäytäntöjä tulisi kehittää siten, että jos yritystukea maksetaan konkurssipesälle, tulisi verovirastolla olla aina ensin mahdollisuus toimittaa kuittaus verojämiä vastaan. Yleensäkin tukiviranomaisten tulisi nykyistä paremmin seurata tukea saavien yritysten verojämiä.

Yrityssaneerausmenettelyssä veroviraston asema huononee saneeraushakemuksen käsittelyn pitkittyessä, koska tällöin hyvin usein myös verojäämä kasvaa kunnes tuomioistuimien on antanut saneerauspäätöksensä. Keskimäärin saneerausmenettely kestää alle vuoden, mutta yksittäistapauksissa usein paljon tätä pidempäänkin. Tarkastusvirasto toteaa, että valtion edun mukaista olisi, jos saneerausohjelma vahvistettaisiin nykyistä ripeämmin.